

PATRIMONI HISTÒRIA // Quim Alvarado > TEXT

Propietaris tapers i comerciants

Durant la segona meitat del segle XVIII i la primera meitat del segle XIX, les alzines sureres de les Gavarres i l'Ardenya proveïren de suro les fàbriques de taps catalanes.

Les utilitats del suro són conegudes des de l'antiguitat. S'utilitzava per fabricar espadenyes o per preservar els habitatges dels efectes de la humitat, entre altres usos. En aquest context, cal destacar que entre els anys 1488 i 1703 es comercialitzà suro en planxa des dels ports de Tossa de Mar, Sant Feliu de Guíxols, Lloret de Mar i Blanes cap a València (sobretot), Cadis, Màlaga i Alacant. Però a partir de finals del segle XVII, el descobriment del xampany i del fet que el suro era el millor producte que permetia tapar les ampolles sense que el seu contingut perdés qualitat, produí un auge en l'explotació i el treball del producte de les alzines sureres. En aquest context, els propietaris d'aquests arbres que creixen a les serralades de les Alberes, del Montseny, i, sobretot, de les Gavarres i de l'Ardenya (abans que es comencés a explotar el suro d'Extremadura i Andalusia Occidental, des de 1830, d'inferior qualitat, però que ocupava més extensions i permetia fer peles més sovint), es trobaren, gairebé d'un dia per un altre, amb un remarcable augment del valor de les alzines sureres de la seva propietat.

Les difícils comunicacions de la Catalunya del segle XVIII afavoriren el fet que els primers obradors de taps

de suro apareguessin en localitats on hi havia quantitats importants d'alzines sureres. Localitzem tapers a Tossa de Mar des de 1739, a Llagostera des de 1751, a Cassà de la Selva des de 1760... Això afavorí un comerç a molt curta distància entre els propietaris d'alzines sureres i els fabricants de taps, que necessitaven el suro com a matèria primera per a l'elaboració dels taps, o els comerciants de suro, que havien de vendre'l als fabricants catalans o estrangers. Cal tenir en compte que els taps de suro foren un producte destinat exclusivament a l'exportació, donada la poca implantació de la indústria embotelladora i a la distribució a l'engròs de les begudes alcohòliques a l'Estat. També cal no oblidar que l'elaboració de taps de suro era una activitat artesanal, en què predominaven els coneixements del taper per damunt dels avenços mecànics, el capital humà per damunt de la maquinària. Per tant, no calien grans sumes de diners per instal·lar un taller de fabricació de

taps si hi havia al davant un taper experimentat i un bon equip de treball. Bona part de les inversions necessàries en aquests obradors s'havien de destinar al proveïment de la matèria primera: el suro. De la mateixa manera que, molt sovint, la diferenciació entre taper i comerciant de suro podia no existir. Ateses les poques necessitats d'inversions en capital fix, un taper que hagués fet bons contactes comprant i venent suro podia dedicar-se al comerç d'aquest producte sense fer-lo passar mai pel seu taller. Anton Gruart, de Cassà de la Selva, signa els seus contractes com a taper entre els anys 1803 i 1807, i des de 1816 es defineix com a comerciant.

Arrendament d'escorces de suro.

En aquest context, es produí una important demanda de suro que obligà els tapers i comerciants a cercar la manera d'accedir a aquesta matèria primera. I una via molt emprada fou l'arrendament de les escorces de suro. Des de la segona meitat del segle XVIII, localitzem en els protocols notariaus contractes d'arrendament o de compra-venda d'escorces. A la pràctica, parlem de contractes sinònims, les compra-vendes acostumen a ser per un període determinat. Es ca-

Activitat industrial al port de Palamós
FOTO: Servei d'Arxiu Municipal

racteritzen per l'adquisició d'un dret: durant uns anys determinats (en una gran majoria dels casos acostumen a ser cinc) una persona arrenda o compra la possibilitat d'anar cada estiu (època en la qual es fan les peles) a la propietat d'una altra, fer la pela dels suros i disposar del pro-

d'emmagatzemar el suro (en alguns casos, l'arrendament de les escorces incloïa el dret a disposar d'un local on es podia guardar el suro) i de fer-lo arribar al mercat (o en els casos en què l'adquirent era un taper, fer els taps i vendre'ls).

ducte resultant. El 6 de juliol de 1775, el pagès Miquel Ribot, de Cassà de la Selva, arrendà les escorces dels suros situats al mas Ribot de Llagostera a Silvestre Tubert, botiguer també de Cassà de la Selva pels anys 1778-1783, pel preu de 51 lliures anyals. El mateix dia, Ribot féu el mateix contracte amb el negociant Salvi Creixell, de Cassà de la Selva, pel mateix import, contracte que anava des de l'any 1783 al 1788. D'aquesta manera, veiem com Miquel Ribot es garantí un pagament cada any i en cedí l'explotació a uns negociants que s'encarregaven de fer arribar el producte al mercat.

A més dels arrendaments, també podem localitzar vendes del suro resultant d'una o diverses collites, o per un període determinat (o perpètuament). Jaume Bahí, pagès de Solius, havia venut a carta de gràcia –o sigui, amb dret a recuperar el que havia venut si igualava el que se li havia pagat– el suro que produïssin els seus arbres al taper Pere Marquès, de Llagostera, per un import de 850 lliures el dia 15 de juliol de 1777. Vuit anys més tard, Bahí recu-

perà aquest suro pagant 948 lliures i 11 sous. El 1803, Teresa Vinyoles i el seu fill Josep, pagesos de Sant Mateu de Montnegre, vengueren a carta de gràcia la pela dels suros del seu mas a Anton Gruart, del qual ja hem parlat, pel preu de 350 lliures. El preu d'aquesta venda fou ajustat en tres ocasions i augmentat en 300 lliures més. Podem observar en aquests casos l'interès a mantenir el control d'aquest suro per part dels anteriors propietaris, i per vendre'l al preu més adequat d'acord amb el seu valor real de mercat, així com, si és possible, recuperar-lo, com aconseguí Jaume Bahí.

El 15 d'abril de 1816 Marià Tarré, pagès de Llagostera, vengué les escorces de suro dels seus arbres del mas Masacs, també de Llagostera, a Llorenç Roure, pagès de la mateixa localitat, per 2.570 lliures. El 1841, Jaume Gelabertó, de Llagostera, vengué les del seu bosc al negociant Esteve Pla, també llagosterenc, per import de 100 lliures, i el 1848 vengué les del mas Flota a Pere Gotarra, per 1.066 rals i 23 maravedissos. En tots aquests casos, els adquirents contractaven els peladors que cada estiu s'encarregaven de fer la pela,

Objecte de mercadeig. Així veiem com el suro de les serralades de les Gavarres i de l'Ardenya fou objecte de mercadeig durant la segona meitat del segle XVIII i la primera del XIX, coincidint amb l'aparició i expansió de la indústria surotapera. Els propietaris d'importantes extensions d'alzines sureres s'aprofitaren d'aquesta possibilitat de negoci i facilitaren l'arribada d'aquest suro al mercat. Abans que el suro procedent del sud-oest peninsular inundés els obradors catalans, les Gavarres i l'Ardenya foren els principals proveïdors de la matèria primera de la indústria que podem definir com a més característica de les nostres comarques 📍

BIBLIOGRAFIA

- BARBAZA, Yvette; *El paisatge humà de la Costa Brava*, Ed. 62, Barcelona, 1986, 2 vols.
- MEDIR, Ramiro; *Historia del gremio corchero*, Alhambra, Madrid, 1953.
- ROGER, Martí; *Els tipus socials de la producció surotapera*, L'Avenc, Barcelona, 1911.
- ZUCCHITELLO, Mario; *Homes, vaixells i mercaderies de Tossa al Grau de València (1459-1703)*, Quaderns d'Estudis Tossencs núm. 4, Tossa de Mar, 1991.

Fardos de suro a punt de carregar al port de Sant Feliu de Guíxols

FOTO: Arxiu Municipal de Sant Feliu